

Іван Юшук,
Юлія Бондарчук,
Олександра Мушкудіані

**УКРАЇНСЬКА МОВА
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ**
Довідник

**UKRAINIAN
FOR FOREIGNERS**
Reference book

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 811.161.2 : 811.11(076)
Ю 98

Автори:

Іван Ющук — кандидат філологічних наук, професор

Юлія Бондарчук — кандидат філологічних наук, доцент

Олександра Мушкудіані — кандидат філологічних наук, доцент

Ющук І.

Ю 98 Українська мова для іноземців : довідник / І. Ющук, Ю. Бондарчук, О. Мушкудіані. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2021. — 168 с.

ISBN 978-966-10-7505-3

Довідник містить основну інформацію про фонетику, граматику, словниковий запас та правопис української мови у порівнянні з англійською мовою. Правила проілюстровано прикладами, а також подано різні вправи. Слова та вирази перекладено англійською мовою та навпаки.

Довідник призначений для викладачів, студентів, аспірантів, докторантів та тих, хто знає англійську мову та вивчає українську.

Authors:

Ivan Yushchuk — PhD in Philology, Professor

Julia Bondarchuk — PhD in Philology, Associate Professor

Oleksandra Mushkudiani — PhD in Philology, Associate Professor

Yushchuk I.

Ukrainian for foreigners : reference book / I. Yushchuk, J. Bondarchuk, O. Mushkudiani. — Ternopil : Bohdan Publishing House, 2021. — 168 p.

The reference book contains basic information on phonetics, grammar, vocabulary and spelling of the Ukrainian language in comparison with the English language. The rules are illustrated by examples, and different exercises are provided as well. The words and expressions have been translated into English and vice versa.

The reference book is intended for teachers, students, post-graduate students, doctoral students and those who know English and study Ukrainian.

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

ISBN 978-966-10-7505-3

© І. Ющук, Ю. Бондарчук,
О. Мушкудіані, 2020

© Навчальна книга — Богдан,
виключна ліцензія на видання,
оригінал-макет, 2021

INTRODUCTION

Ukraine is a long-standing great European state. Nation-building in Ukraine became in the V-VIII centuries in the fight against the offensive Goths, Avars, various Eternal peoples. In VIII the Ukrainian state with the capital in Kiev was formed. In the year 988 Ruthenia-Ukraine accepted Christianity. In the XIII century, Ruthenia-Ukraine was captured by the Tatar-Mongols. In the XIV—XVI centuries, liberated from the Tatar-Mongol enslavement, Ruthenia-Ukraine became a part of the united the Litov-Rus state. In the XVI century Poland reigned in Ukraine. In the second half of the XVII century Ukraine, some time later after a long heavy struggle, gained independence, and soon fell under the rule of despotic tsarist Russia. In 1918, Ukraine became independent, but not for long: in 1922, it was enslaved by Russia. Since 1991, after the collapse of the Russian Empire — the USSR, Ukraine is an independent state.

Basic information about the Ukrainian language

“Each language is an outlook that entoids another world, reproduces it, while the common world is not a starting point but a regulatory principle” (European Dictionary of Philosophy. — K.: Spirit and Letter, 2011. — P. 15).

The Ukrainian language is Indo-European. It contains a large number of words that are common to other Indo-European languages: Ukr. *мати, матері*, Gr. *meter*, Lat. *mater*, Eng. *mother*, Germ. *Mutter*, Fr. *mère*, Ital. *madre*, Arm. *mair*; Ukr. *око*, Gr. *оссе*, Lat. *oculus*, Eng. *eye*, Germ. *Auge*, Ital. *oc-*

ВСТУП

Україна — давня велика європейська держава. Державність в Україні зароджується в V–VII століттях у боротьбі проти наступу готів, аварів, різних східних народів. У VIII утворюється українська держава зі столицею в Києві. В 988 році в Русі-Україні було прийнято християнство. У XIII столітті Русь-Україну захопили татаро-монголи. У XIV–XVI століттях, визволившись з-під татаро-монгольського поневолення, Русь-Україна входить до складу об’єднаної Литовсько-Руської держави. У XVI столітті в Україні запановує Польща. У другій половині XVII століття Україна на якийсь час після тривалої важкої боротьби здобуває незалежність, та скоро підпадає під владу деспотичної царської Росії. У 1918 році Україна стала незалежною, але ненадовго: 1922 року її поневолює Росія. З 1991 року, після розпаду Російської імперії — СРСР, Україна — самостійна незалежна держава.

Основні відомості про українську мову

“Кожна мова є світобаченням, яке ловить інший світ у свої тенета, відтворює його, при цьому спільний світ є не так відправною точкою, як регулятивним принципом” (Європейський Vocabulary філософій. — К.: Дух і літера, 2011. — С. 15).

Українська мова — індоєвропейська. У ній є значна кількість слів, спільних з іншими індоєвропейськими мовами: укр. *мати, матері*, гр. *meter*, лат. *Mater*, англ. *mother*, нім. *Mutter*, фр. *mère*, італ. *madre*, вірм. *mair*; укр. *око*, гр. *оссе*, лат. *oculus*, англ. *eye*, нім. *Auge*,

chio, Arm. *akn*; Ukr. *вовк*, Gr. *lykos*, Lat. *lupus*, Eng. *wolf*, Germ. *Wolf*, Fr. *loup*; Ukr. *ніч*, Gr. *Nyks*, Lat. *nox*, Eng. *night*, Germ. *Nacht*, Fr. *nuit*, Ital. *notte*; Ukr. *новий*, Gr. *neos*, Lat. *novus*, Eng. *new*, Germ. *Neu*, Fr. *nouveau*, Ital. *nuovo*.

Ukrainian as a separate group of the Slavonic dialects emerged in the VIth century, when Slavonic unity collapsed. Since then, more than 13 thousand words, almost all grammatical means, and even largely phonetic peculiarities have been preserved in it.

Historians assume that in the IXth century in the days of Prince Oskold in Kyiv, a chronicle was completed, which, however, did not survive: its fragments entered the "Tale of Bygone Years" (early XIIth century). Obviously, it was written in the language that Ukrainians speak now.

When in 988 Volodymyr the Great introduced Christianity in Rus-Ukraine, then as a literary he took the Bulgarian language, not the local one, into which liturgical books had already been translated. For many centuries, this language had been written and read in Ukraine, being mixed with truly Ukrainian words and word forms. A Ukrainian philosopher Hryhorii Skovoroda wrote his works in that language at the end of the XVIIIth century.

Meantime, the folk Ukrainian language was being developed orally: people composed songs, tales, legends, retellings, dumas, proverbs and sayings and passed them from generation to generation. The folk literature contains more than 200 thousand songs.

In the Lithuanian-Ruthenian principality (XIV-XVIIIth centuries), the Ukrainian language, or rather the Volyn gentry's parlance, was officially a state language: the laws were written in it, liturgical books were translated

італ. *occhio*, вірм. *akn*; укр. *вовк*, гр. *lykos*, лат. *lupus*, англ. *wolf*, нім. *Wolf*, фр. *loup*; укр. *ніч*, гр. *nyks*, лат. *nox*, англ. *night*, нім. *Nacht*, фр. *nuit*, італ. *notte*; укр. *новий*, гр. *neos*, лат. *novus*, англ. *new*, нім. *neu*, фр. *nouveau*, італ. *nuovo*.

Українська мова як окрема група слов'янських діалектів виділилась у VI столітті, коли розпалася слов'янська єдність. Від того часу дотепер у ній збереглося понад 13 тисяч слів, майже всі граматичні засоби, великою мірою фонетичні особливості.

Історики припускають, що в IX ст. за часів князя Оскольда в Києві укладався літопис, який, проте, не зберігся: його фрагменти увійшли до "Повісті врем'яних літ" (початок XII ст.). Очевидно, писали його тією мовою, якою українці й тепер говорять.

Коли Володимир Великий 988 року запровадив християнство в Русі-Україні, то як літературну він узяв не місцеву, а тодішню болгарську мову, якою вже були перекладені богослужбові книги. Нею протягом багатьох століть писали й читали в Україні, домішуючи до неї й чисто українські слова та форми слів. Тією мовою ще наприкінці XVIII ст. писав свої твори український філософ Григорій Сковорода.

Народна українська мова тим часом розвивалася усно: народ складав пісні, казки, легенди, перекази, думи, прислів'я та приказки й передавав їх з покоління в покоління. Одних лише пісень народна література нараховує понад 200 тисяч.

У Литовсько-Руському князівстві (XIV-XVI століття) українська мова, точніше говірка волинської шляхти, офіційно була державною мовою: нею писали закони, перекладали богослужбові книги, її

into it, it was used in the offices, in court cases, and in education institutions.

A modern oral Ukrainian language was formed in the XVI–XVIIIth centuries in the Zaporozhian Sich, where, in order to protect its people, thousands of people, predominantly young, gathered from different dialectal environments of Ukraine. Here in the constant communication, the Cossacks dialects were mixed and mutually enriched. The only super dialect language was developed, which was spread across all Ukrainian lands.

The first great work in the contemporary Ukrainian language – the poem "Eneida" by Ivan Kotlyarevsky – was published in 1798. The genius Taras Shevchenko developed and approved the Ukrainian folk language as the literary one.

During the reign of Russia over Ukraine, which lasted for more than 300 years, the Ukrainian language was persecuted and forbidden in any form officially and unofficially. However, this did not stop its development.

Modern Ukrainian is one of the most developed languages in the world. Thousands of highly artistic works were written in this language, all the most outstanding works of the world literature were translated into it, and many scientific papers were published in it. The fact that the first "Encyclopedia of Cybernetics" (two volumes, 1158 pages) was created and published in 1973 is evidenced by the high level of development of the Ukrainian language.

Ukrainian is the only state language in Ukraine. The article 10 of the Constitution of Ukraine states; "The Ukrainian language is the state language in Ukraine."

використовували в канцеляріях, у судовій справі, у навчальних закладах.

Сучасна усна українська мова сформувалась у XVI–XVIII століттях на Запорозькій Січі, куди для захисту свого народу тисячами сходилися переважно молоді люди з різних діалектних середовищ України. Тут у постійному спілкуванні козаків діалекти перемішувалися й взаємно збагачувались. Витворилася єдина наддіалектна мова, яка й поширилася по всіх українських землях.

Перший великий твір сучасною українською мовою — поема "Енеїда" Івана Котляревського — вийшов 1798 року. Розвинув і утвердив українську народну мову як літературну геніальний Тарас Шевченко.

За часів панування Росії над Україною, яке тривало понад 300 років, українську мову всіяко переслідували й забороняли офіційно й неофіційно. Проте це не спиноло її розвитку.

Сучасна українська мова — одна з найрозвиненіших мов світу. Нею написано тисячі високохудожніх творів, перекладено всі найвидатніші твори світової літератури, видано безліч наукових праць. Про високий рівень розвитку української мови свідчить і той факт, що нею було створено й видано 1973 року першу в світі "Енциклопедію кібернетики" (два томи, 1158 сторінок).

Українська мова — єдина державна мова в Україні. У 10 статті Конституції України записано: "Державною мовою в Україні є українська мова".

According to phonetic, lexical and grammatical features, the Ukrainian language occupies a central place among the Slavonic languages. It has many elements in common with Serbian, Croatian and Slovenian, with Czech and Slovak, with Bulgarian and Macedonian, with Polish, Belarusian and Russian. However, it is a separate Slavonic language with its essential features.

In its sound system, the Ukrainian language is beautiful and melodious. According to the grammatical structure, it is elective, synthetic, has a harmonious, well-ordered grammar system. Most grammatical meanings in it are transmitted using multi-valued non-standard endings (flexions) that are organically merged with the stem. Moreover, each part of the language has its own system of endings. The vocabulary of the modern Ukrainian language consists of over a quarter of a million words.

Together, all these language tools constitute a highly organized system of systems that provides accurate transmission of information, satisfies the household, production, scientific, political and aesthetic needs of society.

About 45 million people speak the Ukrainian language all over the world.

За фонетичними, лексичними й граматичними ознаками українська мова посідає центральне місце серед слов'янських мов. У ній є чимало елементів, спільних з сербською, хорватською та словенською, з чеською й словацькою, з болгарською й македонською, з польською, білоруською та російською мовами. Проте це окрема слов'янська мова зі своїми суттєвими особливостями.

Українська мова за своїм звуковим ладом милозвучна, співуча. За граматичною будовою вона флективна, синтетична, має струнку, чітко впорядковану граматичну систему. Більшість граматичних значень у ній передається за допомогою багатозначних нестандартних закінчень (флексій), які органічно зливаються з основою. Притому в кожній частині мови своя система закінчень. Лексичний склад сучасної української мови нараховує понад чверть мільйона слів.

Разом усі ці мовні засоби становлять досить високо організовану систему систем, яка забезпечує точну передачу інформації, задовольняє побутові, виробничі, наукові, політичні й естетичні потреби суспільства.

Українською мовою розмовляє близько 45 мільйонів осіб у світі.

I. PHONETICS AND ORTHOGRAPHY

§1. Ukrainian alphabet

1. Modern Ukrainian alphabet has 33 letters representing 38 sounds (phonemes). They are placed in the following order (block letters, writing letters, their names, transcription, and meaning):

Аа — Аа	(а)	[a], as in a word <i>half</i>
Бб — Бб	(бе)	[b], as in a word <i>baby</i>
Вв — Вв	(ве)	[v], as in a word <i>very</i>
Гг — Гг	(ге)	[h], as in a word <i>herb</i> (pharyngeal voiced)
Ґґ — Ґґ	(ґе)	[g], as in a word <i>garden</i>
Дд — Дд	(де)	[d], as in a word <i>day</i> (without aspiration)
Ее — Ее	(е)	[e], as in a word <i>end</i>
Єє — Єє	(йє)	[je], as in a word <i>yes</i>
Жж — Жж	(же)	[zh], as in a word <i>jetty</i> (without breakthrough)
Зз — Зз	(зе)	[z], as in a word <i>zenith</i>
Ии — Ии	(и)	[y], somewhat between <i>i</i> in <i>sit</i> and the very beginning of the <i>a</i> in <i>gaze</i> , usually transliterated as <i>y</i>
Іі — Іі	(і)	[i], as in a word <i>skin</i>
Її — Її	(йї)	[ji], as in a word <i>yield</i> (without prolonging)
Йй — Йй	(йот)	[j], as in a word <i>your</i>
Кк — Кк	(ка)	[k], as in a word <i>kid</i> (without aspiration)
Лл — Лл	(ел)	[l], as in a word <i>land</i>
Мм — Мм	(ем)	[m], as in a word <i>mother</i>
Нн — Нн	(ен)	[n], as in a word <i>nest</i>
Оо — Оо	(о)	[o], as in a word <i>of</i>
Пп — Пп	(пе)	[p], as in a word <i>paper</i> (without aspiration)
Рр — Рр	(ер)	[r], as in a word <i>read</i> (tip of the tongue vibrates)
Сс — Сс	(ес)	[s], as in a word <i>sand</i>
Тт — Тт	(те)	[t], as in a word <i>test</i> (without aspiration)
Уу — Уу	(у)	[u], as in a word <i>book</i>
Фф — Фф	(еф)	[f], as in a word <i>farm</i>
Хх — Хх	(ха)	[kh], as in a word <i>house</i> (voiceless)
Цц — Цц	(це)	[ts], as in a word <i>lots</i>
Чч — Чч	(че)	[ch], as in a word <i>chant</i>
Шш — Шш	(ша)	[sh], as in a word <i>short</i>
Щщ — Щщ	(ща)	[shch], two sounds <i>sh+ch</i>
Ьь — Ъь	(soft sign)	
Юю — Юю	(йу)	[ju], as in a word <i>yule</i> (without prolonging)
Яя — Яя	(йа)	[ja], as in a word <i>yard</i> (without prolonging)

Most alphabet letters are single-valued, they correspond to single sounds. But not all of the letters.

I. ФОНЕТИКА ТА ПРАВОПИС

§1. Український алфавіт

1. У сучасному українському алфавіті 33 букви для позначення 38 звуків (фонем). Вони розташовані в такому порядку (друковані букви, писані, назви букв, транскрипція, значення):

Більшість букв алфавіту однозначні: точно відповідають окремим звукам. Але не всі.

Note. The sign (´) above the word means the stress, and the sign (˘) – additional stress; in the transcription the sign (˘) after the letter defines the softness of the sound, and the sign (˘) after the letter means soft pronunciation, the sign (:˘) means prolonging pronunciation.

2. The letters **ї** and **щ** always mean two sounds – correspondingly [ji] and [shch]: *пóїзд* [pójizd] “train”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”, *щúка* [shchúka] “pike”, *плащ* [plashch] “rain coat”.

Exercise 1. Read aloud and rewrite.

Їзда “ride”, їсти “eat”, воїн “soldier”, руїни “ruins”, мої “my”, кущ “bush”, дощ “rain”, щит “shield”, ще “more”, що “what”, щойно “just”, паща “jaws”, тощо “etc”.

3. The letters **я**, **ю**, **є** have a double meaning:

1) after a consonant they represent the consonant’s softness and correspondingly vowels [a], [u], [e]: *пл’яма* [pl’áma] “spot”, *люк* [l’uk] “hatch”, *сїне* [syn’e] “blue”, *св’ято* [s’v’ato] “holiday”;

2) in other cases they mean two sounds [ja], [ju], [je]: *я́блуко* [jábluko] “apple”, *пóяс* [pójas] “belt”, *в’я́зка* [vjázka] “truss”, *алья́нс* [al’jáns] “alliance”; *юрба́* [jurbá] “crowd”, *сою́з* [sojúz] “union”, *в’ю́н* [vjun] “loach”; *е́вро* [jévro] “euro”, *н’є́са* [pjésa] “play”, *дос’є́* [dos’jé] “dossier”.

An apostrophe (´) before **я**, **ю**, **є**, **ї** means a sound [j] after a hard consonant: *м’яч* [mjach] “ball”, *н’ю* [nju] “I drink”, *н’ємó* [pjemó] “we drink”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”.

Exercise 2. Read aloud and rewrite.

Яма “pit”, яр “ravine”, шія “neck”, со́я “soy”, маяк “lighthouse”, ім’я́ “name”, в’яз “elm”, юна́к “youth”, ю́ний “young”, в’ю́н “eel”, є́реп “hunter”, б́уєр “ice-boat”, дякую́ “thank”.

4. The letterings **дж** and **дз** have a double meaning:

1) between a prefix and a root, they mean two sounds — correspondingly [дж] and [дз]: *підж́ува* [p’idzhýva] “feed”, *відзна́ка* [v’idznáka] “reward”, *надзвичайний* [nadzvychájnyj] “extraordinary”;

2) in other cases — one sound [dʒ] and [dʒ]: *джаз* [dʒaz] “jazz”, *піджа́к* [p’idʒák] “jacket”, *дзв́ин* [dʒv’in] “bell”, *кукуру́дза* [kukurúdza] “corn”.

5. The letterings **дь**, **ть**, **зь**, **сь**, **ць**, **ль**, **нь**, **рь**, **дзь** represent soft consonant sounds [d’],

Примітка. Значок (´) над словом позначає наголос, значок (˘) — побічний наголос; у транскрипції значок (˘) після букви позначає м’якість звука, значок (˘) після букви — пом’якшену вимову, значок (:˘) — подовжену вимову.

2. Букви **ї** та **щ** завжди позначають два звуки — відповідно [ji] та [shch]: *пóїзд* [pójizd] “train”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”, *щúка* [shchúka] “pike”, *плащ* [plashch] “rain coat”.

Вправа 1. Прочитайте вголос і переписіть.

3. Букви **я**, **ю**, **є** мають двояке значення:

1) після приголосного позначають м’якість приголосного і відповідно голосні [a], [u], [e]: *пл’яма* [pl’áma] “spot”, *люк* [l’uk] “hatch”, *сїне* [syn’e] “blue”, *св’ято* [s’v’ato] “holiday”;

2) в інших випадках — два звуки [ja], [ju], [je]: *я́блуко* [jábluko] “apple”, *пóяс* [pójas] “belt”, *в’я́зка* [vjázka] “truss”, *алья́нс* [al’jáns] “alliance”; *юрба́* [jurbá] “crowd”, *сою́з* [sojúz] “union”, *в’ю́н* [vjun] “loach”; *е́вро* [jévro] “euro”, *н’є́са* [pjésa] “play”, *дос’є́* [dos’jé] “dossier”.

Апостроф (´) перед **я**, **ю**, **є**, **ї** позначає звук [j] після твердого приголосного: *м’яч* [mjach] “ball”, *н’ю* [nju] “I drink”, *н’ємó* [pjemó] “we drink”, *в’їзд* [vjizd] “entrance”.

Вправа 2. Прочитайте вголос і переписіть.

4. Буквосполучення **дж** і **дз** мають двояке значення:

1) на межі префікса й кореня позначають два звуки — відповідно [дж] і [дз]: *підж́ува* [p’idzhýva] “feed”, *відзна́ка* [v’idznáka] “reward”, *надзвичайний* [nadzvychájnyj] “extraordinary”;

2) в інших випадках — один звук [dʒ] і [dʒ]: *джаз* [dʒaz] “jazz”, *піджа́к* [p’idʒák] “jacket”, *дзв́ин* [dʒv’in] “bell”, *кукуру́дза* [kukurúdza] “corn”.

5. Буквосполучення **дь**, **ть**, **зь**, **сь**, **ць**, **ль**, **нь**, **р**, **дзь** позначають м’які приголосні

[t'], [z'], [s'], [ts'], [l'], [n'], [r'], [dʒ']: *д'воготь* [d'óhot'] "tar", *мазь* [maz'] "ointment", *сьогодні* [s'ohód'n'í] "today", *кінець* [k'ínets'] "end", *льон* [l'on] "flax", *день* [den'] "day", *лар'юк* [lar'ók] "stand", *дзьоб* [dʒ'ob] "beak".

The letter **ь** before **я, ю, є, ї**, besides representing a sound [j] after a soft consonant: *Нью-Йорк* [n'jujórck] "New York", *порт'єра* [port'jéra] "curtain".

6. The letter **в** at the end of a word and before consonants is read as [w], before vowels — as [v]: *пра́вда* [práwda] "truth", *любо́в* [l'ubów] "love", *свобо́да* [svobóda] "freedom".

§2. Vowels. General characteristics

There are 6 vowel sounds in Ukrainian. In writing, they are meant by 10 letters: **а, о, у, є, и, і, я, ю, є, ї**.

1. Four features characterize each vowel sound:

1) vocal cords tremble, a pure sound is made, wind goes freely into open mouth cavity;

2) in the mouth cavity either back (**а, о, у**) or front (**і, и, є**) part of the tongue strains;

3) the strained part of the tongue is placed on different heights: the highest (**і, у**), medium (**и, о**) or the lowest (**є, а**);

4) the pronounced pure sound is either strengthened by the voice (stressed) or is not strengthened (unstressed).

The system of vowels in Ukrainian has such a view:

Tongue height/ Піднесення язика	Strained part of the tongue Напружена частина язика	
	Front передня	Back задня
High/Високе	і	у
Medium/Середнє	и	о
Low/Низьке	є	а

2. There are no long vowels. Only stressed vowels are a bit prolonged in pronunciation. Sometimes unstressed vowels may be prolonged to express different emotions: *Ти ба-а-а!* "Fancy that!".

звуки [d'], [t'], [z'], [s'], [ts'], [l'], [n'], [r'], [dʒ]: *д'воготь* [d'óhot'] "tar", *мазь* [maz'] "ointment", *сьогодні* [s'ohód'n'í] "today", *кінець* [k'ínets'] "end", *льон* [l'on] "flax", *день* [den'] "day", *лар'юк* [lar'ók] "stand", *дзьоб* [dʒ'ob] "beak".

Буква **ь** перед **я, ю, є, ї**, крім того, ще й позначає звук [j] після м'якого приголосного: *Нью-Йорк* [n'jujórck] "New York", *порт'єра* [port'jéra] "curtain".

6. Буква **в** у кінці слова і перед приголосними читається як [w], перед голосними — як [v]: *пра́вда* [práwda] "truth", *любо́в* [l'ubów] "love", *свобо́да* [svobóda] "freedom".

§2. Голосні звуки. Загальна характеристика

В українській мові є 6 голосних звуків. На письмі вони позначаються 10 буквами: **а, о, у, є, и, і, я, ю, є, ї**.

1. Кожен голосний звук характеризується чотирма ознаками:

1) голосові зв'язки дрижать, утворюється чистий звук, струмінь повітря вільно переходить у розкрити роту порожнину;

2) у ротовій порожнині напружується або задня частина язика (**а, о, у**), або передня (**і, и, є**);

3) напружена частина язика займає положення по висоті: найвище (**і, у**), середнє (**и, о**) або найнижче (**є, а**);

4) утворений чистий звук або підсилюється голосом (наголошений), або не підсилюється (ненаголошений).

Система голосних української мови має такий вигляд:

2. В українській мові нема довгих голосних. Лише трохи подовжуються у вимові наголошені голосні. Можуть більше подовжуватися наголошені голосні для вираження різних емоцій: *Ти ба-а-а!* "Fancy that!".

3. Vowels in Ukrainian as well as in English are not reduced; they are pronounced expressively.

4. There are no diphthongs in Ukrainian.

§3. Pronunciation of vowels

1. While pronouncing a sound **a** [a] the front part of the tongue is strained and drawn back a bit: *какао* “cocoa”, *каша* “porridge”, *характер* “character”, *гано́к* “porch”.

2. While pronouncing a sound **o** [o] the front part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward, the lips are slightly protruded: *молоко́* “milk”, *коро́ва* “cow”, *холод* “cold”.

3. While pronouncing a sound **y** [u] the back part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward, the lips are slightly rounded and protruded: *кут* “angle”, *кухар* “cook”, *ху́тро* “fur”, *зу́мор* “humor”, *рука́* “hand”.

Exercise 3. Read aloud several times and rewrite.

А-о-у. Ха-ха-ха. Ко-ко-ко. Бу-бу-бу. Просту́да “cold”, капу́ста “cabbage”, катало́г “catalogue”, куто́к “corner”, акто́р “actor”, о́ко “eye”, урага́н “hurricane”.

4. While pronouncing a sound **e** [e] the front part of the tongue is strained and drawn back a bit: *де́рево* “tree”, *бе́реза* “birch”, *ме́д* “honey”, *цеме́нт* “cement”, *тепе́р* “by now”.

5. While pronouncing a sound **и** [y] the front part of the tongue is strained and twice as rises: *ви́дих* “exhalation”, *ди́тина* “child”, *ки́лим* “carpet”, *кипарі́с* “cypress”, *си́рий* “damp”.

6. While pronouncing a sound **i** [i] the front and medium part of the tongue is strained, raised a bit and comes forward (consonants before [i] are either completely soft or a bit soft): *лі́лія* “lily”, *ви́дбір* “selektion”, *нісо́к* “sand”, *ві́тер* “wind”.

Exercise 4. Read aloud several times. Distinguish sounds [и] and [і]. Rewrite them.

Е-и-і. Ге-ге-ге. Ги-ги-ги. Бі-бі-сі. Сэрце “heart”, сир “cheese”, сирий “gray”. Пе́рo “pen”, пирі́г “pie”. Бик “bull” — бiк “side”. Кит “whale” — кiт “cat”. Гiрка “little weight” — гiрка “hill”. Уми́ти “wash” — уми́ти “be able to”. Лис “fox” — лiс “wood”.

3. Голосні в українській мові, як і в англійській, не редукуються, вимовляються виразно.

4. В українській мові нема дифтонгів.

§3. Вимова голосних звуків

1. Під час вимовляння звука **a** [a] задня частина язика напружується й відтягується трохи назад: *какао* “cocoa”, *каша* “porridge”, *характер* “character”, *гано́к* “the steps”.

2. Під час вимовляння звука **o** [o] задня частина язика напружується, трохи піднімається й подається трохи вперед, губи ледве заокруглюються: *молоко́* “milk”, *коро́ва* “cow”, *холод* “cold”.

3. Під час вимовляння звука **y** [u] задня частина язика напружується, піднімається й подається вперед, губи заокруглюються й випинаються: *кут* “angle”, *кухар* “cook”, *ху́тро* “fur”, *зу́мор* “humor”, *рука́* “hand”.

Вправа 3. Прочитайте вголос кілька разів і переписіть.

А-о-у. Ха-ха-ха. Ко-ко-ко. Бу-бу-бу. Просту́да “cold”, капу́ста “cabbage”, катало́г “catalogue”, куто́к “corner”, акто́р “actor”, о́ко “eye”, урага́н “hurricane”.

4. Під час вимовляння звука **e** [e] передня частина язика напружується й відтягується трохи назад: *де́рево* “tree”, *бе́реза* “birch”, *ме́д* “honey”, *цеме́нт* “cement”, *тепе́р* “by now”.

5. Під час вимовляння звука **и** [y] передня частина язика напружується й наполовину піднімається: *ви́дих* “exhalation”, *ди́тина* “child”, *ки́лим* “carpet”, *кипарі́с* “cypress”, *си́рий* “damp”.

6. Під час вимовляння звука **i** [i] передня й середня частина язика напружується, піднімається й подається вперед (приголосні перед [i] або м’які, або пом’якшені): *лі́лія* “lily”, *ви́дбір* “selektion”, *нісо́к* “sand”, *ві́тер* “wind”.

Вправа 4. Прочитайте вголос кілька разів. Розрізняйте звуки [и] та [і]. Переписіть.

Е-и-і. Ге-ге-ге. Ги-ги-ги. Бі-бі-сі. Сэрце “heart”, сир “cheese”, сирий “gray”. Пе́рo “pen”, пирі́г “pie”. Бик “bull” — бiк “side”. Кит “whale” — кiт “cat”. Гiрка “little weight” — гiрка “hill”. Уми́ти “wash” — уми́ти “be able to”. Лис “fox” — лiс “wood”.

7. The vowels in words may be stressed or unstressed. The stress in a word may be:

1) fixed: *хма́ра, хма́ри, хма́рою, хмар, хма́рам* “cloud”;

2) changeable (unfixed): *голова́, голови́, го́лови, голі́в* “head”.

The stress may change the meaning of the word: *за́мок* “castle” — *замо́к* “lock”, *о́бід* “rim” — *обі́д* “dinner”, *а́тлас* “atlas» — *атла́с* “satin”.

In words with several syllables while pronouncing slowly one may hear additional stress in one or two syllables after the main stress: *по́дорòж* “journey”, *пе́репрóшувати́* “excuse”, *до́помага́ти* “help”. The additional stress gives melodiousness to the Ukrainian language.

§4. Consonants. General characteristics

There are 32 consonant phonemes (typical sounds) in Ukrainian.

1. Each consonant sound is characterized by four features: tone and noise participation, the place of an obstacle in the way of exhaled air, a way to overcome the obstacle and lift the back of the tongue (soft and hard consonants). Accordingly consonant sounds are divided by:

1) **tone and noise participation**: **sonoric** – tone prevails over noise (**м, в, н, л, р, й**), **voiced** – noise prevails over tone (**б, д, г, ж, ґ, дз, дж, з**) and **voiceless** – only noise is heard (**с, ц, к, ф, п, т, х, ч, ш**);

2) the place of the obstacle in the way of exhaled air: **labial** – the lips are compressed (**м, в, п, б, ф**), **dental** – the end of the tongue rests on the teeth (**д, т, з, с, дз, ц, л, н**), **palatal** – the end of the tongue is pressed to the palate (**р, й, ш, ч, ж, дж**) and **velar** – the back part of the oral cavity is applied (**х, г, ґ, к**);

3) the way to **overcome the obstacles** in the way of exhaled air: **stops** – the air breaks down the compressed organs of articulation (**м, б, п, н, д, т, ґ, к**), **fricatives** – the air passes through the gap between the organs of articu-

7. Голосні звуки в словах бувають наголошені й ненаголошені. Наголос у слові буває:

1) постійний: *хма́ра, хма́ри, хма́рою, хмар, хма́рам* “cloud”;

2) змінний: *голова́, голови́, го́лови, голі́в* “head”.

Від наголосу іноді може залежати значення слова: *за́мок* “castle” — *замо́к* “lock”, *о́бід* “rim” — *обі́д* “dinner”, *а́тлас* “atlas» — *атла́с* “satin”.

У кількаскладових словах при повільній вимові чується ще й побічний наголос через один або два склади від основного: *по́дорòж* “journey”, *пе́репрóшувати́* “excuse”, *до́помага́ти* “help”. Побічний наголос надає українській мові наспівності.

§4. Приголосні звуки. Загальна характеристика

В українській мові є 32 приголосні фонем (типові звуки).

1. Кожен приголосний звук характеризується чотирма ознаками: участю тону й шуму, місцем перепони на шляху видихуваного повітря, способом подолання перепони і підняттям спинки язика (м'які й тверді приголосні). Відповідно приголосні звуки поділяються:

1) за участю **тону й шуму**: на **соно́рні** — тон переважає над шумом (**м, в, н, л, р, й**), **дзві́нкі** — шум переважає над тоном (**б, д, г, ж, ґ, дз, дж, з**) та **глухі** — чується лише шум (**с, ц, к, ф, п, т, х, ч, ш**);

2) за **місцем перепони** на шляху видихуваного повітря: на **губні** — стискаються губи (**м, в, п, б, ф**), **зубні** — кінець язика впирається в зуби (**д, т, з, с, дз, ц, л, н**), **підне́бінні** — кінець язика притискується до піднебіння (**р, й, ш, ч, ж, дж**) та **задньоро́тові** — задіяна задня частина ротової порожнини (**х, г, ґ, к**);

3) за способом **подолання перепони** на шляху видихуваного повітря: на **зі́мкнені** — повітря прориває стиснуті органи мовлення (**м, б, п, н, д, т, ґ, к**), **щіли́нні** — повітря проходить крізь щілину між органами мовлення (**в, ф, л, з, с, й, ж, ш, г, х**)

lation (**в, ф, л, з, с, й, ж, ш, г, х**) and **obstruents** – the air initially breaks down the compressed organs of articulation, and then passes through the gap (**ч, ц, дж, дз**);

4) the **back of the tongue** is lowered or raised — **hard** (**д, т, з, дз, с, ц, л, н, р**) and **soft** (**д', т', з', дз', с', ц', л', н', р'**);

5) in addition, according to the characteristic noise – **hushing** (**ш, ч, ж, дж**) and **hissing** (**с, ц, з, дз**).

The system of consonants of the Ukrainian language has the following form: (*s.* – stops; *f.* – fricatives; *o.* – obstruents):

і **зімкнено-щілинні** — повітря спочатку прориває стиснуті органи мовлення, а потім проходить крізь щілину (**ч, ц, дж, дз**);

4) за тим, опущена чи піднята **спинка язика**, — на **тверді** (**д, т, з, дз, с, ц, л, н, р**) і **м'які** (**д', т', з', дз', с', ц', л', н', р'**) приголосні;

5) крім того, за характерним шумом — на **шиплячі** (**ш, ч, ж, дж**) і **свистячі** (**с, ц, з, дз**).

Система приголосних української мови має такий вигляд (*з.* —зімкнені; *щ.* — щілинні; *з.-щ.* — зімкнено-щілинні):

Tone and noise participation За участю тону й шуму	Place of articulation За місцем і способом творення											
	labial губні		dental hard зубні тверді			dental soft зубні м'які			palatal піднебінні		veral задньоротові	
	з.	щ.	з.	з.-щ.	щ.	з.	з.-щ.	щ.	з.-щ.	щ.	з.	щ.
sonoric сопори	м	в	н	—	л	н'	—	л'	р, р'	й	—	—
voiced дзвінки	б	—	д	дз	з	д'	дз'	з'	дж	ж	г	г
voiceless глухі	п	ф	т	ц	с	т'	ц'	с'	ч	ш	к	х

2. Consonants, which are not English or pronounced somewhat differently, in Ukrainian are as follows:

1) soft consonants: *тин* “fence” — *тінь* [t'in] “shade”, *лук* “bow” — *люк* [l'uk] “hatchway”, *лак* “lacquer” — *ляк* [l'ak] “fright”;

2) consonant **р** [r]: *резерв* “reserve”;

3) consonants **г** [h] і **х** [kh]: *гид* “guide” — *хід* “motion”;

4) consonant **дз** [dz]: *дзвін* “bell”;

5) consonant **ж** [zh]: *жакет* “jacket”;

6) prolonged consonant: *життя* [zhyt':á] “life”, *сонний* [són:yj] “sleeping”.

2. Приголосні звуки, яких нема в англійській мові або вимовляються трохи інакше, в українській є такі:

1) м'які приголосні: *тин* “fence” — *тінь* [t'in] “shade”, *лук* “bow” — *люк* [l'uk] “hatchway”, *лак* “lacquer” — *ляк* [l'ak] “fright”;

2) приголосний **р** [r]: *резерв* “reserve”;

3) приголосні **г** [h] і **х** [kh]: *гид* “guide” — *хід* “motion”;

4) приголосний **дз** [dz]: *дзвін* “bell”;

5) приголосний **ж** [zh]: *жакет* “jacket”;

6) подовжені приголосні: *життя* [zhyt':á] “life”, *сонний* [són:yj] “sleeping”.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби
читати далі, придбайте, будь ласка,
повну версію книги.